

БІЛЬ ПРО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ТВАРИН

*Корчан Н.О., Ракишевська В.П.
Полтавський ДПУ імені В.Г. Короленка*

Нині дедалі більше наукових даних підтверджують думку, висловлену І.І. Мечниковим ще на початку минулого століття: «Природа не пощадила їх (біологічні види, які щезли); звідки нам знати – чи не готова вона вчинити так само з родом людським?». [2]

Кожний біологічний вид вмирає через одну причину: змінюються умови існування, до яких він звик. Ми не маємо підстав сподіватися, що людина є винятком. Нещодавно, вже на початку нашого століття завершено

Велике дослідження, здійснене під егідою Всесвітнього банку та ВООЗ під красномовною назвою – «Тягар хвороб», яке продемонструвало зростання показників захворюваності та смертності практично в усіх регіонах земної кулі. І це ще не все! Відбувається процес, що академік П.Л.Капіца назвав свого часу «зниженням якості» людства: поступово збільшується кількість і частота вроджених вад розвитку, народження розумово неповноцінних дітей. [2]

Ліки випробовують на тваринах перед тим, як дати їх людям. Якщо речовина не дає бажаного ефекту на тваринах або вона для них токсична, її не випробовують на людині. Це, звичайно, береже людей від експериментального використання необхідних або токсичних речовин. Але те, що не допомагає тваринам, може виявитися корисним для людей, і те, що токсичне для тварин, може бути для людей нешкідливим. Приклад таких ліків – пеніцилін, який смертельний для морських свинок навіть у малих дозах. [1]

Зважаючи на вищезгадане, слід замислитися про ефективність і необхідність величезної кількості експериментів на тваринах, які проводяться в світі. Тільки тест LD 50 щороку забирає життя близько 5 млн істот інших видів. Американські лабораторії у 1986 році використовували 49 000 приматів, 54 000 котів, 180 000 собак і від 12 до 15 млн щурів і мишей; близько 500 000 тварин задіяно в психологічних дослідках. У більшості цих експериментів тварини зазнають різних форм насильства. [1]

Біоетика – це етика життя. Для неї важливе насамперед усвідомлення самоцінності життя, моральне його освячення як фундаментальної цінності. Її зусилля переважно спрямовано від людини на довколишній світ з метою збереження життя. Саме через це до інтересів біоетики належать такі моральні проблеми, як інвазія, трансплантація органів, штучне запліднення, біомедичні дослідження тощо. [2]

Питання дійсно стоїть гостро. Людина – самоціль, вона не може бути засобом для чого б то не було. Такий багатогранний камінь будівлі біоетики. [3]

Існують два напрямки відстоювання прав тварин: утилітаристський і деонтологічний. Утилітаристи (необентамісти) відкидають теорію природних прав. Усі істоти, які відчують, незалежно від наявності розуму, можуть страждати і можуть мати інтереси. Зневажання цих інтересів при-

зводить до страждань. Утилітаристи – цілком раціоналістична школа, тому вони допускають експериментування на тваринах у разі крайньої необхідності. Етика деонтологічного типу урівнює права людей і тварин.

До найвпливовіших сучасних діячів руху захисту прав тварин належить Пітер Сінгер (Австралія), професор біоетики Центру Людських Цінностей Принетонського університету, директор Центру біоетики людини Мараш Університету, лауреат Міжнародної академії гуманізму 2004 року.[1]

Доктор психології Річард Сайдер (Великобританія), голова Королівського товариства із запобігання жорстокості по відношенню до тварин, автор книги “Революція тварин”(1989), розглядає в своїх працях явище “вишості” одного з видів (“speciesism”), вважаючи, що воно не має належної основи в еволюційній біології. [1]

Доктор теології Ендрю Лінзі (Великобританія), автор богословських робіт, що відстоюють права тварин з позиції християнської релігії, активно борються за визнання християнською церквою принципу самостійної цілісності тварин. Автор книг “Тварини і християнство” (1988), “Християнство і права тварин” (1987) вважає, що всі Божі створіння існують для Бога. [1]

Певні здобутки в біоетичному ставленні до живих істот помітні у зменшенні на 30% кількості експериментів на тваринах за останні 30 років. Значним успіхом можна назвати “Біль про благополуччя тварин”, який став законом у Новій Зеландії. Згідно з ним людиноподібні мавпи стали першими тваринами на Землі, що мають індивідуальний основоположні права: на життя, не зазнавати жорстокого або принизливого поводження, не брати участі в жодних експериментах, окрім наймилосердніших. І навіть експериментальні вчинки американського Фронту звільнення тварин, такі як спалення лабораторії досліджень над тваринами Каліфорнійського університету вартістю в 2,5млн доларів, свідчать про розширення сфери етичної занепокоєності. У 1982 році загальні збори ООН прийняли Партію Природи, в преамбулі якої говориться, що “кожна життєва форма є унікальною, гідною поваги, незалежно від її цінності для людини, і щоб визнати за ними це достоїнство, людина повинна керуватися моральним кодексом.” Безумовно, прогресивним є прийняття в Україні Закону “Про захист тварин від жорстокого поводження”. [1]

Зрозуміло, що впровадження альтернативних методів дослідження, на зразок проведення експериментів на культивованих клітинах або комп’ютерного моделювання, не завжди реально здійснити, і так званий “генний егоїзм” не дозволить у найближчому майбутньому вченим, подібно до знаменитого нейрофізіолога Джона К. Лілі – дослідника дельфінів, припинити досліди над тваринами. Але сучасне наукове співтовариство повинне зважати на правило під назвою “Три Р” про використання тварин в експериментах (“thre R’s”) – заміна (replacement), скорочення (reduction) і підвищення якості дослідів (refinement).[1]

Література

1. Ангелевич Н. „В ожидании клона”// Семья и школа.-2001-№ 1-2. с.30-31.
2. Артамонова О.В. Біоетика експериментування над живими істотами // Безпека життєдіяльності. – 2005. – №10. – с.45-48.
3. Ларіонова-Нечерда О. Нові науки про виживання людства // Науковий світ. – 2005. – №9. – с.6-7.

ЕВТАНАЗІЯ – ДВІ СТОРОНИ ОДНІЄЇ ПРОБЛЕМИ У КОНТЕКСТІ БІОЕТИКИ

*Корчан Н.О., Родіонова О.І.
Полтавський ДПУ ім. В.Г. Короленка*

Біоетика – нова галузь знання. Своєю появою вона завдячує безпрецедентному прогресу біології та медицини. Їх досягнення швидко перетворюються в технології, які дозволяють боротися з найважчими недугами, від яких страждає людство, на багато подовжувати життя, адаптуватися до екстремальних умов існування. [7]

Міжнародний пакт про громадянські права (1966) трактує право на життя як на невід’ємне право кожної людини. Невід’ємні права – це вимоги, які визнаються юридичним правом і без яких неможливе гідне людське життя.

Конституція України має перелік вищих соціальних цінностей – невід’ємних прав людини: життя, здоров’я, гідність, недоторканість та безпеку особистого життя. [3] Найчастіше порушення цих прав стосуються літніх людей, а також хворих у передтермінальних та термінальних станах. Саме в ці, останні періоди життя, де майбутнє скорочується до місяців, днів, а той годин, необхідно захистити:

- фізичні (вітальні) права – забезпечити біологічні та матеріальні потреби;
- особистісні права – зберегти морально–психологічну індивідуальність людини, її світогляд, переконання, духовність;
- гуманітарні права – недоторканість національної самобутності, можливість користуватися досягненнями науки й культури;
- економічні права – мати засоби до існування, зберегти власність;
- політичні права – створити умови для збереження участі у громадському житті й захисту прав та свобод.

В умовах сучасної України, за даними соціологічних досліджень, нажаль, невід’ємні права людини реалізуються лише частково. У літніх людей, при хронічних хворобах, що не лікуються (онкологічні захворювання, СНІД, тощо), у перед – і термінальних станах життя, реалізація цих прав обумовлена значною мірою фінансовими можливостями родини. Держава та суспільна політика не забезпечують реалізації невід’ємних прав людини.